

Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 23 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2010 som rör studiestödsfrågor. I motionerna tas frågor bl.a. upp om fribeloppets avskaffande, återbetalning av studieskulder, förbättrade ekonomiska villkor för studerande med barn, samordning mellan sjuk- och aktivitetsersättning och studiemedel, tids- och åldersgränser för studiemedel, inackorderingstillägg och en avveckling av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden bl.a. med hänvisning till gällande rätt, en aviserad proposition och en aviserad utredning.

I betänkandet finns reservationer från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	5
Fribeloppet	5
Återbetalning av studieskulder	6
Studenter och de sociala trygghetssystemen	7
Frågor om villkoren för studiemedel	9
Avskrivning av studieskulder	11
Studiehjälp	12
Studiestödsadministrationen	13
Reservationer	14
1. Samordning mellan studiemedel och sjuk- och aktivitetsersättning, punkt 3 (S, V)	14
2. Studerande med barn, punkt 4 (S, MP, V)	14
3. Lån till ungdomar för körkortsutbildning, punkt 5 (MP)	15
4. Tids- och åldersgränser för studiemedel, punkt 6 (S, V)	16
5. Inackorderingstillägg, punkt 8 (S)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Fribeloppet

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub203, 2010/11:Ub205, 2010/11:Ub252, 2010/11:Ub262, 2010/11:Ub292, 2010/11:Ub315, 2010/11:Ub326, 2010/11:Ub348 och 2010/11:Ub416 yrkandena 1 och 2.

2. Återbetalning av studieskulder

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub308.

3. Samordning mellan studiemedel och sjuk- och aktivitetser-sättning

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub338.

Reservation 1 (S, V)

4. Studerande med barn

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Sf362 yrkande 11, 2010/11:Ub365 och 2010/11:Ub479.

Reservation 2 (S, MP, V)

5. Lån till ungdomar för körkortsutbildning

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub303.

Reservation 3 (MP)

6. Tids- och åldersgränser för studiemedel

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:Ub355, 2010/11:Ub418 och 2010/11:Ub419.

Reservation 4 (S, V)

7. Avskrivning av studieskulder

Riksdagen avslår motion 2010/11:C311 yrkande 11.

8. Inackorderingstillägg

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub313.

Reservation 5 (S)

9. Studiehjälp

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub281.

10. Studiestödsadministrationen

Riksdagen avslår motion 2010/11:Ub263.

Stockholm den 10 mars 2011

På utbildningsutskottets vägnar

Margareta Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Pålsson (M), Mikael Damberg (S), Oskar Öholm (M), Betty Malmberg (M), Thomas Strand (S), Jan Ericson (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Nina Lundström (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Richard Jomshof (SD), Rossana Dinamarca (V), Adnan Dibrani (S) och Pia Nilsson (S).

Utskottets överväganden

Fribeloppet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att avskaffa fribeloppet helt och att avskaffa fribeloppet för lånedelen i studiemedlen.

Motionerna

I motionerna 2010/11:Ub203 (M), 2010/11:Ub205 (M), 2010/11:Ub252 (KD), 2010/11:Ub292 (C), 2010/11:Ub326 (M), 2010/11:Ub348 (KD) och 2010/11:Ub416 yrkande 1 (M) begärs att fribeloppet ska avskaffas helt för såväl studiemedlets lånedel som bidragsdel. Motionärerna framhåller som stöd för ett avskaffat fribelopp att det t.ex. leder till en minskad skuldsättning för studenterna, minskat svartarbete och därmed ökade skatteintäkter för staten och en ökad arbetslivserfarenhet för den enskilda studenten. Vissa motionärer framhåller också att studenterna själva som individer bör få bestämma hur mycket de vill arbeta.

I motionerna 2010/11:Ub262 (M), 2010/11:Ub315 (M) och 2010/11:Ub416 yrkande 2 (M) föreslås att fribeloppet ska avskaffas för lånedelen.

Utskottets ställningstagande

Studiemedlen är behovsprövade, vilket innebär att inkomster under kalenderåret som överstiger ett visst belopp, fribeloppet, reducerar studiemedlen. Fribeloppet är den inkomst den studerande får ha utan att studiemedlen minskar. Fribeloppet varierar med hänsyn till det antal veckor och den studietakt som den studerande har studiemedel för under halvåret. Är inkomsten högre än fribeloppet minskas studiemedlen med 50 % av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet. Bidragsdelen och lånedelen minskas proportionellt, och reduktionsbeloppet fördelas på de veckor som studiemedel har beviljats för under halvåret. Fribeloppets storlek beror på det antal veckor för vilka den studerande har studiemedel under kalenderhalvåret. Ju fler veckor den studerande har studiemedel under halvåret, desto lägre är fribeloppet och omvänt.

Utskottet har nyligen ställt sig bakom den höjning av fribeloppet med ca 30 000 kr som föreslogs i budgetpropositionen för 2010 fr.o.m. den 1 januari 2011. Fribeloppet uppgår därmed till ca 136 400 kr per kalenderår vid heltidsstudier (prop. 2009/10:1 utg. omr. 15, bet. 2009/10:UbU2, rskr. 2009/10:127). Att helt avskaffa fribeloppet eller att avskaffa det endast för lånedelen, som motionärerna föreslår, skulle dock medföra stora ökningarna av statens utgifter, vilket utskottet inte kan ställa sig bakom. Utskottet

avstyrker således motionerna 2010/11:Ub203, 2010/11:Ub205, 2010/11:Ub252, 2010/11:Ub262, 2010/11:Ub292, 2010/11:Ub315, 2010/11:Ub326, 2010/11:Ub348 och 2010/11:Ub416 yrkandena 1 och 2.

Återbetalning av studieskulder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ökade möjligheter för Centrala studiestödsnämnden (CSN) att driva in studieskulder från låntagare bosatta utomlands.

Motionen

I motion 2010/11:Ub308 (KD) framhålls behovet av ökade möjligheter för Centrala studiestödsnämnden (CSN) att driva in studieskulder från låntagare bosatta utomlands.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av förslagen i propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet har riksdagen beslutat att CSN ska ges en möjlighet att säga upp studielån till omedelbar betalning om låntagare trots påminnelser och krav inte har betalat årsbeloppet eller avgifterna (prop. 2009/10:141, bet. 2009/10:UbU18, rskr. 2009/10:290).

Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i en globaliserad värld överlämnade delbetänkandet Förbättrad återbetalning av studieskulder (SOU 2010:54) i augusti 2010 till regeringen. Utredningen lämnar i delbetänkandet tre förslag som syftar till att öka återbetalningen av studieskulder främst vad avser låntagare bosatta utomlands enligt följande.

- En återbetalningsförsäkran bör införas.
- En skyldighet för studiestödstagare att lämna aktuell adress till CSN bör införas.
- Preskriptionstiden för studiestödsfordringar bör förlängas från 10 år till 25 år.

Regeringen har aviserat att en proposition om förbättrad återbetalning av studieskulder ska avlämnas till riksdagen under våren 2011.

Utskottet är inte berett att föregripa den aviserade propositionen. Utskottet avstyrker därmed motion 2010/11:Ub308.

Studenter och de sociala trygghetssystemen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förbättrade ekonomiska villkor för studerande med barn, om rätten till tilläggsbidrag, och om samordning mellan sjuk- och aktivitetsersättning och studiemedel.

Jämför reservationerna 1 (S, V) och 2 (S, MP, V).

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i motion 2010/11:Sf362 yrkande 11 att när det gäller studerande med barn så är skillnaderna mellan barns ekonomiska villkor stora, och de ökar.

I motion 2010/11:Ub365 (M) begärs bl.a. en översyn av de ekonomiska villkoren för studerande med barn.

Motionären i motion 2010/11:Ub479 (S) begär att en översyn ska göras av reglerna för att bevilja tilläggsbidrag för studerande med barn. Översynen ska syfta till att ge adoptivföräldrar rätt till tilläggsbidrag under den tid då de har barnet i sin vård i Sverige men adoptionen inte har vunnit laga kraft.

I motion 2010/11:Ub338 (FP, C) framhålls behovet av att se över förutsättningarna för studier vid folkhögskolor för personer med funktionsnedsättning. Samordningen mellan sjuk- och aktivitetsersättning och studiemedel innebär att studiebidraget för dessa funktionshindrade inte längre betalas ut. Detta har fått till följd att funktionshindrade utan resursstarka föräldrar tvingas avstå från studier vid folkhögskolor.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkandena om förbättrade ekonomiska villkor för studerande med barn vill utskottet anföra följande. Tilläggsbidraget till studerande med barn infördes den 1 januari 2006. Regler om tilläggsbidrag återfinns i 3 kap. 13 a och 13 b §§ studiestödslagen (1999:1395) och 3 kap. 11 a–d och 15 §§ studiestödsförordningen (2000:655). Tilläggsbidraget är avsett dels för att förbättra situationen för barn i ekonomiskt utsatta familjer, dels för att underlätta studie villkoren för studerande som har eller får barn (prop. 2004/05:111, bet. 2004/05:UbU14, rskr. 2004/05:309). Studerande som har vårdnaden om barn kan söka tilläggsbidrag. Bidraget beviljas utöver ordinarie studiemedel. Man kan få tilläggsbidrag för varje barn t.o.m. det kalenderhalvår barnet fyller 18 år. Tilläggsbidraget är skattefritt och påverkar inte bostadsbidraget. Studerande som inte har rätt till studiemedel på grund av för hög inkomst har inte heller rätt till tilläggsbidrag. Tilläggsbidragets storlek beror på antalet barn som den sökande har vårdnaden om och under vilken tid och i vilken studietakt som studierna

bedrivs. Exempelvis uppgår tilläggsbidraget för ett barn vid fyra veckors heltidsstudier till 512 kr (2011). Den parlamentariskt sammansatta Studiesociala kommittén bedömde att tilläggsbidraget till studerande med barn fungerade väl och att det borde lämnas även i fortsättningen. Kommittén prövade även bidragets storlek och bedömde nivån som rimlig (SOU 2009:28 s. 274 f.). Utskottet har i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2011 avstyrkt motioner om höjningar av tilläggsbidraget då utskottet inte ansåg att det fanns något sådant behov (prop. 2010/11:1 utg.omr. 15, bet. 2010/11:UbU2 s. 14, rskr. 2009/10:127). Utskottet vill i sammanhanget erinra om att den 1 juli 2010 höjdes barnbidragets flerbarnstillägg med 50 kr per månad för det andra barnet, 100 kr per månad för det tredje, 150 kr per månad för det fjärde och 200 kr per månad för det femte och varje ytterligare barn (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, rskr. 2009/10:348). Även om barnbidraget ligger utanför studiemedelssystemet så innebär höjningen en ekonomisk förbättring för behövande barnfamiljer, särskilt för dem med många barn. Utskottet kan mot den redovisade bakgrunden inte se att det finns något behov av att höja tilläggsbidraget eller att i övrigt se över den ekonomiska situationen för studerande med barn. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2010/11:Ub365 och 2010/11:Sf362 yrkande 11.

När det gäller yrkandet om frågan om personer som med socialnämndens medgivande tagit emot barn för stadigvarande vård och fostran i Sverige i syfte att adoptera har rätt till tilläggsbidrag innan beslutet om adoption har vunnit laga kraft kan följande sägas. För att tilläggsbidrag ska kunna lämnas krävs att den studerande ska vara vårdnadshavare för barnet eller barnen (prop. 2004/05:111 s. 24). Med detta avses att den studerande har den juridiska vårdnaden om barnet (se Överklagandenämnden för studiestöds referatsamling ärende 2006-03332). Vidare har nämnden i ett annat ärende (2008-04179) slagit fast att en adoption av barn måste vara giltig i Sverige för att den studerande ska räknas som vårdnadshavare enligt 3 kap. 13 a § studiestödslagen. Utskottet är mot den redovisade bakgrunden inte berett att ställa sig bakom en ändring av gällande lagstiftning. Därmed avstyrker utskottet motion 2010/11:Ub479.

Den 1 januari 2007 infördes, efter beslut av en enig riksdag våren 2006, en samordningsbestämmelse mellan studiemedelssystemet och sjuk- och aktivitetsersättningen. Bestämmelsen i 3 kap. 25 § första stycket studiestödslagen innebär att det inte är möjligt att under en och samma tidsperiod få både studiemedel och sjuk- och aktivitetsersättning. Samtidigt infördes möjligheten att få sjuk- och aktivitetsersättning vilande vid studier (prop. 2005/06:159, bet. 2005/06:UbU21, rskr. 2005/06: 305, rskr. 2005/06:306, bet. 2005/06:SfU16, rskr. 2005/06:267). Samordningsbestämmelserna har bl.a. inneburit att personer med funktionshinder som studerar vid folkhögskolor och tidigare har haft både aktivitetsersättning och studiemedlets bidragsdel inte längre har rätt att få det sistnämnda bidraget. Den Studiesociala kommittén föreslog att sjuk- och aktivitetsersättning och stu-

diemedel även i fortsättningen skulle samordnas (SOU 2009:28 s. 487 f.). Utskottet är väl medvetet om hur värdefulla och uppskattade studiemöjligheterna vid landets folkhögskolor är för de funktionshindrade. Såväl studiemedel som sjuk- och aktivitetsersättningen är dock utformade så att de ska täcka normala levnadsomkostnader. Utskottet ser i likhet med den Studiesociala kommittén inget behov av att ändra reglerna för samordning av studiemedelssystemet och sjuk- och aktivitetsersättningen. Därmed avstyrker utskottet motion 2010/11:Ub338.

Frågor om villkoren för studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ett särskilt lån för körkortsutbildning och utökade tids- och åldersgränser för studiemedel.

Jämför reservationerna 3 (MP) och 4 (S, V).

Motionerna

I motion 2010/11:Ub303 (M) föreslås att CSN ska erbjuda ett särskilt lån för körkortsutbildning för ungdomar mellan 18 och 25 år. Det är enligt motionären angeläget att förbättra möjligheterna för unga att finansiera sin körkortsutbildning och därmed förbättra deras möjligheter att bli attraktiva på arbetsmarknaden eller att starta ett eget företag.

I motion 2010/11:Ub418 (FP) efterfrågas en sänkning av den nedre åldersgränsen för rätten till studiemedel för de studerande som kommer direkt från gymnasieskolan till gymnasiala studier vid folkhögskolor.

En översyn behöver göras av studiestödet när det gäller under vilken tid man kan beviljas studiemedel enligt motionären i motion 2010/11:Ub355 (S). Studerande som vill gå en yrkesförberedande gymnasial utbildning med studiemedel får inte studiemedel under en tillräckligt lång tid i dag.

I motion 2010/11:Ub419 (FP) efterfrågas en översyn av studiestödet i syfte att förlänga den längsta tiden och höja den högsta ålder för när man kan beviljas studiemedel. Motionären menar att det måste finnas ett utrymme för vidareutbildning och specialisering också för dem med lång utbildning.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkandet om att inrätta ett lån för körkortsutbildning för ungdomar mellan 18 och 25 år som ska administreras av CSN kan utskottet konstatera att det utöver vad som nu nämnts saknas närmare uppgifter om vilka villkor som ska gälla för lånet. Utskottet är mot den bakgrunden inte berett att uttala sig till förmån för att CSN eller någon annan statlig myn-

dighet ska administrera några lån för körkortsutbildning som lämpligen den ordinarie kredit- och lånemarknaden kan sköta. Därmed avstyrker utskottet motion 2010/11:Ub303.

Med anledning av yrkandet om en sänkning av den nedre åldersgränsen för studiemedel för de studerande som kommer direkt från gymnasieskolan till gymnasiala studier vid folkhögskolor vill utskottet anföra följande. Studerande som läser på grundskole- eller gymnasienivå kan enligt 3 kap. 1 § studiestödslagen (1999:1395) få studiemedel fr.o.m. höstterminen det år de fyller 20 år. Denna nedre åldersgräns gäller för utbildningar i avdelningarna A 1 och A 2 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655), dvs. gymnasieskolor, många folkhögskoleutbildningar, kommunal och statlig vuxenutbildning, vissa kompletterande skolor m.fl. Dessförinnan kan de studerande vid dessa utbildningar få studiehjälp om de studerar på heltid. Studiemedel kan beviljas och betalas ut till studerande fr.o.m. vecka 27 det år han eller hon fyller 20 år. Det finns ingen nedre åldersgräns för studerande på högskola eller andra eftergymnasiala utbildningar (avdelningarna B 1 och B 2). Vid studier på högskolans basår (avdelning A 3) finns inte heller någon nedre åldersgräns för att beviljas studiemedel. Studiehjälpen i form av studiebidrag uppgår till 1 050 kr per månad. En elev som är under 20 år och är inackorderad på folkhögskola kan få inackorderingsstilllägg. Studiemedlet uppgår till ca 8 820 kr per studiemånad vid heltidsstudier (studiemedlet höjs med 498 kr per studiemånad fr.o.m. den 1 juli 2011). Utskottet ansåg vid behandlingen av motsvarande motionsyrkande hösten 2009 att det inte fanns något behov av ändring av den rådande ordningen (bet. 2009/10:UbU3 s. 62 f.). Utskottet vidhåller sin uppfattning i frågan. Därmed avstyrks motion 2010/11:Ub418.

När det slutligen gäller yrkandena om tids- och åldersgränser för beviljande av studiemedel vill utskottet anföra följande. Tiden som man kan bevilja studiemedel för är begränsad. Skälet är dels att gränsen ska uppmuntra till effektiva studier, dels att kostnaderna ska hållas nere, både för de studerande och för samhället. För varje utbildningsnivå finns det gränser för hur många veckor studiemedel kan lämnas. Vilken tidigare utbildning den studerande har inverkar på antalet veckor som studiemedel kan betalas ut för studier på grundskole- och gymnasienivå. Den som redan har fullständig grundskoleutbildning eller motsvarande svensk eller utländsk utbildning kan få studiemedel för 40 veckors (ett års) *grundskolestudier*. Den som saknar grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning kan få studiemedel för 80 veckors (två års) grundskolestudier. Den som saknar grundskoleutbildning och som behöver färdighetsträning i att läsa, skriva eller räkna kan få studiemedel i ytterligare 20 veckor, eller totalt 100 veckor. Med färdighetsträning menas studier som motsvarar grundskolans årskurs 1–6. Den som redan har en treårig gymnasieutbildning eller motsvarande svensk eller utländsk utbildning kan få studiemedel för 80 veckors studier på *gymnasienivå*. Den som saknar gymnasieutbildning eller motsvarande kan få studiemedel i 120 veckor (tre år) för studier på gymna-

sienivå. För studier på *eftergymnasial nivå* kan studiemedel lämnas i högst 240 veckor (sex år). Utöver dessa tidsgränser kan studiemedel bara lämnas om det finns särskilda eller synnerliga skäl (3 kap. 8 § studiestödslagen). Studiemedel kan beviljas t.o.m. 54 års ålder (3 kap. 3 § studiestödslagen). En begränsning av rätten att låna inträder emellertid mellan 45 och 54 års ålder (3 kap. 9 § studiestödslagen). Utskottet anser att dagens reglering gällande tids- och åldersgränser för att beviljas studiemedel är väl avvägd och således inte i behov av förändring. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2010/11:Ub355 och 2010/11:Ub419.

Avskrivning av studieskulder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att möjligheterna att avskrivna studieskulder för personer som flyttar till stödområde A bör utredas.

Motionen

I motion 2010/11:C311 yrkande 11 begärs att möjligheterna att avskrivna studieskulder för personer som flyttar till stödområde A bör utredas. En avskrivning bör inledas efter det att man bott i stödområde A under minst fem år i rad. Avskrivningen bör därefter fortsätta för varje ytterligare år som man bor kvar.

Utskottets ställningstagande

Stödområden regleras av förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd. Stödområde A omfattar Norrlands inland och delar av inre Svealand, dvs. kommuner i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands läns inland och hela Jämtlands län, samt några kommuner i Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län.

Utskottet anser att studiestödssystemet inte bör användas som ett regionalpolitiskt instrument, t.ex. genom avskrivning av studielån för akademiker som bosätter sig i glesbygden, eftersom detta bl.a. kan leda till att systemet uppfattas som orättvist av låntagarna. Utskottet avstyrker därmed motion 2010/11:C311 yrkande 11.

Studiehjälp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att studiebidraget ska fördelas jämnt över årets månader och att se över reglerna om inackorderingstillägg så att de blir enhetliga.

Jämför reservation 5 (S).

Motionerna

I motion 2010/11:Ub281 (KD) begärs att studiebidraget fördelas jämnt över årets månader. Studiebidraget behövs även under juli och augusti för familjer med låg inkomst, och det vore därför bättre att fördela studiebidraget över hela året.

Reglerna för inackorderingstillägg bör enligt motionärerna i motion 2010/11:Ub313 (S) ses över så att de blir enhetliga oavsett om eleven bedriver gymnasiestudier vid en kommunal skola eller vid en fristående skola.

Utskottets ställningstagande

Studiehjälpen består av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg. Studiebidraget uppgår till 1 050 kr per månad och betalas ut för ett normalt läsår med 40 veckor under tio månader. Det extra tillägget uppgår till 855, 570 eller 285 kr per månad. Behovet av tillägget prövas mot elevens och föräldrarnas ekonomiska förhållanden (2 kap. 1 och 7 §§ studiestödslagen). Ekonomiskt stöd för inackordering ges i vissa fall som ett kommunalt stöd och i vissa fall som ett statligt inackorderingstillägg. Hemkommunen har enligt 15 kap. 32 § skollagen (2010:800) ansvaret för att ge ekonomiskt stöd till de elever inom det offentliga skolväsendet (gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning eller påbyggnadsutbildning på komvux) som behöver inackordering. Stödet ska ges kontant eller på annat lämpligt sätt enligt kommunens bestämmande. Om stödet ges kontant, ska det betalas ut med lägst en trettiondedel av prisbasbeloppet för varje hel kalendermånad under vilken eleven bor inackorderad. Statligt inackorderingstillägg enligt studiestödslagen och studiestödsförordningen kan ges till elever utanför det offentliga skolväsendet (folkhögskolor, fristående gymnasieskolor, riksinternatskolor m.fl.). Beroende på avståndet, enkel resväg, mellan hemmet och skolan beviljas inackorderingstillägg med ett schablonbelopp som uppgår till lägst 1 190 och högst 2 350 kr per månad (2 kap. 7 § studiestödslagen och CSNFS 2001:6).

I budgetpropositionen för 2011 konstaterar regeringen att studiehjälpen sedan den infördes 1964 har varit i stort sett oförändrad i sin utformning. Regeringen ser därför ett behov av att se över studiehjälpssystemet i sin helhet i syfte att klargöra studiehjälpens roll och funktion och avser därför att tillkalla en särskild utredare för denna uppgift. Utredaren bör dessutom

se över stödets utformning, bl.a. utifrån aspekten att studiehjälpen ska samspela med den nya gymnasieskolan som införs hösten 2011. Mot bakgrund av den EU-rättsliga utvecklingen bör utredaren också enligt regeringen särskilt se över om de nuvarande reglerna inom studiehjälpen är förenliga med EU-rätten (prop. 2010/11:1 utg.omr. 15 s. 32). Utskottet finner inte skäl att föregripa den aviserade utredningen. Därmed avstyrks motionerna 2010/11:Ub281 och 2010/11:Ub313.

Studiestödsadministrationen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska avvecklas.

Motionen

I motion 2010/11:Ub263 (M) föreslås att Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska avvecklas och att banker och andra finansiella företag i stället ska ges ansvar att skapa ändamålsenliga lån till studenter och ansvara för administrationen av studiestödet.

Utskottets ställningstagande

Den Studiesociala kommitténs samlade bedömning var att det inte finns några avgörande sakliga skäl för att föra över delar av den nuvarande studiestödsadministrationen till andra aktörer. Kommittén undersökte också möjligheten att överlåta hela studiestödsadministrationen i ny regi i form av Försäkringskassan. Kommittén förordade dock att CSN behåller ansvaret för studiestödsadministrationen. Kommitténs slutsats var att dagens studiemedelssystem och service sannolikt är mer effektiv och ändamålsenlig än vad någon annan aktör kan erbjuda, även om delar av verksamheten fortfarande behöver effektiviseras (SOU 2009:28). Utskottet har ingen annan uppfattning än utredningen och ser således inget behov av att låta banker och andra finansiella företag ta över någon del av studiestödsadministrationen. Därmed avstyrks motionen 2010/11:Ub263.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Samordning mellan studiemedel och sjuk- och aktivitetser-sättning, punkt 3 (S, V)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V), Adnan Dibrani (S) och Pia Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub338.

Ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 2006 att införa en samordningsbestämmelse mellan studiemedelssystemet och sjuk- och aktivitetser-sättningen. Bestämmelsen innebär att det inte är möjligt att under en och samma tidsperiod få både studiemedel och sjuk- och aktivitetser-sättning. Riksdagsbeslutet har bl.a. inneburit att personer med funktionshinder som studerar vid folkhögskolor och som har aktivitetser-sättning inte längre har rätt att få studiemedlets bidragsdel. Många folkhögskolor har en studieform som är anpassad till de särskilda behov som de funktionshindrade har. En grupp som har ett ekonomiskt svårt utgångsläge har genom beslutet fått sina möjligheter att tillgodogöra sig utbildning väsentligt försämrade. Den ekonomiska situationen för dessa funktionshindrade studenter måste därför lösas.

Det får bli regeringens uppgift att återkomma till riksdagen med lagförslag eller i övrigt vidta behövliga åtgärder som tillgodoser vad vi nu anført.

2. Studerande med barn, punkt 4 (S, MP, V)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V), Adnan Dibrani (S) och Pia Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Sf362 yrkande 11 och avslår motionerna 2010/11:Ub365 och 2010/11:Ub479.

Ställningstagande

Fortfarande är skillnaderna mellan barn stora i Sverige, och de ökar med den borgerligt förda politiken. Vissa barn föds in i knappa förhållanden där ensamstående föräldrar får vrida och vända på varenda krona för att få tillvaron att gå ihop. Andra barn föds i familjer där resurser, kontakter, språksäkerhet och rika valmöjligheter är en självklarhet. Vissa barn kommer alltid att ha ett försprång. Därför är det så viktigt med en solidarisk politik som stöder de barn som föds till sämre villkor. Mot denna bakgrund vill vi höja tilläggsbidraget för studenter med barn med 25 %.

Regeringen bör vidta behövliga åtgärder med anledning av vad vi nu anfört.

3. Lån till ungdomar för körkortsutbildning, punkt 5 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub303.

Ställningstagande

En viktig faktor för att få jobb och kunna starta eget företag är att ha ett körkort. I dag har inte alla ungdomar tillräckligt med pengar för att bekosta en dyr körkortsutbildning. Står man dessutom utan arbete eller om man studerar, är det än svårare att få lån från banken för att finansiera sitt körkort. Det är därför angeläget att förbättra möjligheterna för unga att finansiera sin körkortsutbildning.

En väg är att erbjuda körkortsutbildningslån från CSN för ungdomar mellan 18 och 25 år. Ett körkortsutbildningslån leder till att unga arbetslösa eller studenter kan planera sin körkortsutbildning i sin egen takt, utan att anstränga familjens ekonomi, och undvika avhopp från körkortsutbildningen på grund av ekonomiska skäl. Körkortsutbildningslån från CSN förbättrar ungas villkor på arbetsmarknaden, då de får bättre möjligheter att starta ett eget företag eller hitta en anställning.

Ett körkort är en god merit och ökar chanserna att hitta arbete. Dessutom ger ett körkort möjligheter till arbete eller egenföretagande inom många transportyrken. Dessutom ökar chanserna att hitta ett arbete på pendlingsavstånd eller att få arbete med oregelbundna arbetstider.

Regeringen bör vidta behövliga åtgärder med anledning av vad jag nu anfört.

4. Tids- och åldersgränser för studiemedel, punkt 6 (S, V)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V), Adnan Dibrani (S) och Pia Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:Ub355 och 2010/11:Ub418 samt avslår motion 2010/11:Ub419.

Ställningstagande

Den studerande som efter gymnasieskolan söker sig direkt till universitetet eller högskolan har rätt till studiemedel även om han eller hon bara är 18 år. Om den studerande däremot väljer att gå på folkhögskola efter gymnasieskolan, finns det vid gymnasiala studier ingen rätt till studiemedel förrän det året han eller hon fyller 20 år. Detta förhållande är djupt orättvist. Studerande i dessa båda studerandekategorier bör behandlas på samma sätt eftersom behoven av stöd för boende, kurslitteratur och andra levnadsomkostnader sannolikt är lika stora.

Efter en fullbordad gymnasial utbildning kan man få studiemedel upp till 240 veckor för att gå olika kurser på universitet utan att dessa leder till en yrkesutbildning. Om man däremot går en yrkesförberedande gymnasial utbildning efter fullbordad gymnasieutbildning, får man studiemedel endast för 80 veckors utbildning. Vidare gäller att om man slutat gymnasiet i förtid och sedan går på en yrkesförberedande gymnasial utbildning är man berättigad till 120 veckors studiestöd. Detta är en gammal rest av studiestödsförordningen. Då delades utbildningarna upp i gymnasiala och eftergymnasiala utbildningar, och en yrkesförberedande utbildning kategoriseras automatiskt som en gymnasial utbildning enligt studiestödsförordningen. Detta gör att de som fullföljt sin gymnasieutbildning för att sedan gå t.ex. en yrkesförberedande hantverkarutbildning inte kan söka studiemedel för hela perioden. Mot denna bakgrund behövs det en översyn av studiestödet utifrån framtidens behov av hur utbildningar och möjligheterna till yrkesutbildning ser ut.

Regeringen bör vidta behövliga åtgärder med anledning av vad vi anfört.

5. Inackorderingstillägg, punkt 8 (S)

av Mikael Damberg (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Gunilla Svantorp (S), Adnan Dibrani (S) och Pia Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Ub313.

Ställningstagande

Allt fler elever väljer att gå en gymnasieutbildning som inte erbjuds i hemkommunen. Det är i mångt och mycket elevernas egna intressen och engagemang som styr valet av utbildning för ett framtida yrkesliv. Detta är positivt och bör uppmuntras, då en ung människas intresseområde mycket väl kan bli den framtida försörjningen i vuxenlivet. Inackorderingstillägg lämnas till dessa elever som studerar utanför hemkommunen.

Det finns emellertid en inbyggd orättvisa i systemet med inackorderingstillägg eftersom ersättningens storlek varierar beroende på om utbildningen ges vid en kommunal gymnasieskola eller vid en fristående gymnasieskola. Detta är ett förhållande som inte är acceptabelt. Reglerna för inackorderingstillägget bör därför ses över så att eleverna får en likvärdig ersättning, oavsett vilken typ av gymnasieskola man väljer att studera vid.

Det får bli regeringens uppgift att återkomma till riksdagen med ett lagförslag eller i övrigt vidta behövliga åtgärder som tillgodoser vad vi nu anfört.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:C311 av Irene Oskarsson (KD):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att skriva ned studielskulderna för personer som flyttar till stödområde A.

2010/11:Sf362 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studerande med barn.

2010/11:Ub203 av Jessica Rosencrantz (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppsgränsen för studiemedel.

2010/11:Ub205 av Jenny Petersson och Henrik Ripa (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet.

2010/11:Ub252 av Emma Henriksson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett slopat fribelopp.

2010/11:Ub262 av Christian Holm och Johan Hultberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen.

2010/11:Ub263 av Christian Holm och Johan Hultberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avveckla Centrala studiestödsnämnden.

2010/11:Ub281 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studiebidraget bör fördelas jämnt över årets månader.

2010/11:Ub292 av Annie Johansson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet för studenter.

2010/11:Ub303 av Amir Adan (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om körkortsutbildningslån från CSN för ungdomar.

2010/11:Ub308 av Emma Henriksson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka möjligheterna för Centrala studiestödsnämnden att driva in studieskulder från personer som är bosatta i utlandet.

2010/11:Ub313 av Eva Sonidsson och Christina Karlsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om reglerna för inackorderingsstöd.

2010/11:Ub315 av Oskar Öholm och Johan Forssell (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa inkomstprövningen av studiemedlens lånedel.

2010/11:Ub326 av Stefan Caplan (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet för studiemedel.

2010/11:Ub338 av Karin Granbom Ellison och Staffan Danielsson (FP, C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över förutsättningarna för studier (vid folkhögskola) för personer med funktionsnedsättning.

2010/11:Ub348 av Andreas Carlson och Lars-Axel Nordell (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda effekterna av ett höjt fribelopp.

2010/11:Ub355 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av studiestödet.

2010/11:Ub365 av Marta Obminska (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av villkoren för studenter som har barn.

2010/11:Ub416 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet för studiemedel.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fribeloppet avseende lånedelen i studiemedlen.

2010/11:Ub418 av Karin Granbom Ellison (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över reglerna för studiemedel för studerande vid folkhögskola.

2010/11:Ub419 av Karin Granbom Ellison (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att göra en översyn i syfte att öka möjligheterna för finansiering vid vidareutbildning.

2010/11:Ub479 av Lennart Axelsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge adoptivföräldrar samma rättigheter som andra föräldrar.